

Jozef. Een verhaal over mensenhandel (2)

Laten we beginnen met vast te stellen dat Jozef slachtoffer was van mensenhandel¹. Hij werd gedwongen vervoerd vanuit zijn eigen land naar Egypte. Hij werd in een afhankelijke positie gebracht en moest werken tegen kost en inwoning. Anderen profiteerden van hem maar zelf was hij niet vrij om te gaan en staan waar hij wilde. Zo werd hij gedwongen te leven in een andere cultuur dan die waarin hij opgroeide. Als semi-nomadische herdersjongen kwam hij terecht in een hoog gestructureerde samenleving. Jaren later werd hij vicepresident van dit machtigste land ter wereld. Zijn persoonlijke identiteit kwam daardoor zwaar onder druk te staan en we mogen ons wel afvragen hoe hij het klaarspeelde om al die veranderingen mee te maken. In twee artikelen² willen we dit verhaal lezen door een andere bril, namelijk door Jozef te volgen als een (gedwongen) migrant. Het verhaal van Jozef beslaat 14 hoofdstukken van het boek Genesis (37-50) en het is niet mogelijk al dit materiaal uitputtend te behandelen. Het is veeleer mijn bedoeling u als lezer zo te inspireren dat u de ingeslagen weg zult vervolgen en zo nog meer nieuwe kanten aan dit verhaal ontdekken.

IV. Genesis 41 Jozef maakt promotie

We hebben gezien dat Jozef als slachtoffer van mensenhandel in een uiterst kwetsbare positie zat. Zonder vorm van proces en zonder mogelijkheden zich te verweren was hij onschuldig in de gevangenis beland. We zagen dat hij in die moeilijke omstandigheden geestelijk gezond bleef. In een situatie zonder perspectief gaf hij de hoop niet op en bleef hij bidden om een uitweg. Dat bleek wel toen hij, als een goede netwerker, de schenker vroeg om een goed woordje voor hem te doen als hij weer in ere hersteld zou zijn (40:14-15).

Het bleef allemaal zonder resultaat. Tot plotseling, totaal onverwacht, hij ruw wordt weggehaald uit de gevangenis, wordt opgeknapt en passend aangekleed om voor de hoogste autoriteiten van het land te verschijnen. Daar moet hij zijn kunsten vertonen. Hij moet wel zenuwachtig zijn geweest, zich ongemakkelijk hebben gevoeld te midden van zoveel pracht en praal. Maar hij laat zich niet intimideren. Rustig vertrouwt hij de situatie aan God toe door zich publiekelijk van hem afhankelijk te stellen (41:16). Hij blijkt in staat de droom uit te leggen. Het advies dat hij daaraan toevoegt is praktisch en uitvoerbaar binnen de Egyptische context. Het spreekt de mensen aan het hof aan. In de gevangenis had Jozef geleerd te denken op hun niveau. Zo wordt hij vrijgesproken door de hoogste rechter en krijgt een hoge positie.

De Amerikaanse droom is dat in het land van onbegrensde mogelijkheden een krantenjongen miljonair kan worden. Jozefs sprong is nog veel groter. Van een gevangene met levenslang wordt hij de vicepresident van het machtigste land van de toenmalige wereld. In Amerika worden maar heel weinig krantenjongens ook werkelijk miljonair en in Egypte werden maar heel weinig gevangenen vrijgesproken. Maar Jozefs weg werd geleid door de levende God die zijn plan door middel van hem wilde realiseren.

---

¹ zoals gedefinieerd door de nationaal rapporteur mensenhandel. zie: www.nationaalrapporteur.nl

² Dit is deel 2 van deze studie. Deel 1 verscheen in StudieBijbel Magazine in Sept 2016. Dit is een concept: Bij publicatie zullen er kleine redactionele wijzigingen worden aangebracht.

En zo krijgt Jozef, nu dertig jaar, een hoge status. De dochter van een priester wordt hem tot vrouw gegeven. Daarmee werd hij opgenomen in een familie die tot de elite van het land behoort. Hij krijgt een Egyptische naam. Ooit had Jozef ervoor gekozen om niet in te gaan op de verleidingen van de vrouw van zijn meester. Nu krijgt hij een knappe jonge vrouw als partner die weet hoe het hoort en hem kan helpen met alle praktische vragen die zijn nieuwe leven met zich meebrengt. Door haar wordt zijn integratie in de Egyptische samenleving compleet.

En Jozef gaat aan het werk. Negen jaar lang is hij onvermoeibaar bezig met zijn drukke baan(41:47-49). Bouwprojecten, dienstreizen, beleidsnota's, onderhandelingen over grote transacties, financieel management, logistiek management... Jozef gaat verbazend rationeel te werk, ongetwijfeld bijgestaan door de beste adviseurs. Hij heeft een visie, stelt duidelijke doelen en bereikt die ook. Zo brengt hij veel tot stand dat ten goede komt aan het land, aan het Egyptische volk³ en aan de wereld (41:57).

V. Genesis 42:1-45:3 Jozef zet zijn broers onder druk

Jozef heeft eigenlijk geen tijd om te denken aan zijn familie in het land Kanaän (41:51). En dan op een dag, totaal onverwacht, worden zijn halfbroers voor hem gebracht, zich neerbuigend met hun voorhoofd op de grond (42:6). Schokkend! Nu zijn de rollen omgedraaid en gaan plotseling de dromen uit zijn jeugd in vervulling (42:9). Het is een emotioneel moment voor Jozef. De herinneringen aan zijn leven in de woestijn, die hij zo lang had weggedrukt, komen in volle hevigheid naar boven. Hoe moet hij zijn broers nu behandelen? Is dit zijn kans om wraak te nemen en hen te vernietigen zoals zij hem ooit alles afnamen? Is het beter niks te zeggen, hen te geven wat ze vragen en hen weer weg te sturen? Of zou hij toch proberen zijn familie weer te ontmoeten en de band met hen te herstellen?

We horen Jozef veel vragen stellen (43:7) over de omstandigheden waarin zijn familie verkeert en over zijn vader en zijn jongste broer – de broer die het dichtst bij hem had gestaan en die niet bij de samenzwering betrokken was geweest. Hij luistert ook nauwkeurig hoe ze over hem, Jozef, spreken als de broer die ontbreekt (42:13). Hij zet ze onder druk en ziet de verdeeldheid onder zijn broers als ze onderling ruzie maken over de dingen die meer dan twintig jaar geleden zijn gebeurd (42:21-23).

Benjamin wordt al gauw het belangrijkste onderwerp van gesprek tussen Jozef en zijn broers en later ook tussen de broers en hun vader. Jacob wil niet dat Benjamin mee op reis zal gaan naar Egypte (42:36). Maar de honger begint te knagen en ze hebben geen keus. Ze hebben het voedsel nodig om te overleven en bovendien zit Simeon daar nog gevangen. De broers, die bepaald niet voor een kleintje vervaard waren, gaan met Benjamin op reis, heen en weer geslingerd tussen hoop en vrees. Maar eenmaal aangekomen gaat alles voor de wind. Jozef is zo blij zijn jongste broer weer te zien! Tegelijkertijd behoudt hij zijn reserve en gaat door zijn halfbroers te testen. Hij creëert een situatie waarin Benjamin schuldig wordt bevonden en zijn broers te horen krijgen dat ze maar beter naar huis kunnen gaan zonder hem (44:17). Op dit punt aangeland kunnen de broers niet langer doen alsof en komt hun ware aard aan het licht. Liever dan de weg van de minste weerstand te kiezen en

---

³ Er wordt wel gezegd dat Jozef wel erg veel macht vergaarde voor de farao, door het geld, het vee, de grond, en zelfs de mensen zelf op te kopen als prijs voor het opgeslagen graan (47:13-26). Zie daarover Peter van Egmond: *Ambrosius van Milaan over Christelijke barmhartigheid*. Marturia #12, juli 2015 (www.marturia.info)

hun jongste broer aan zijn lot over te laten, gaan ze in tegen die dreigende machthebber. Ze kiezen voor de familieband ondanks de risico's voor hun eigen veiligheid. Juda biedt zelfs aan de plaats van Benjamin in te nemen (44:33)! Uit de motivatie die hij daarvoor geeft blijkt wel hoezeer het gebeurde met Jozef hun familieverhoudingen had gemarkeerd. Al tijdens hun eerste bezoek hadden de broers onopgemerkt laten blijken dat hun verraad nog steeds hun geweten bezwaarde (42:21-23)

Deze echte, diep gevoelde verandering ontroert Jozef en doet hem besluiten zijn ware identiteit aan hen bekend te maken. Het intense verdriet en de pijn die hij meer dan 20 jaar had opgekropt, komen als een wilde orkaan naar buiten en doen hem zo luid weeklagen dat zelfs de farao het te horen krijgt.

Zo zien we hoe God zorgt voor Jozef en hem het verlangen van zijn hart geeft. Jozef ontmoet zijn vader weer. De familie wordt herenigd en de diepe rouw die hij zo lang met zich meedroeg vindt een antwoord. Jozef zocht eerst de gerechtigheid van God en al die andere dingen werden hem erbij gegeven (Mt 6:33). Zo mogen ook wij steeds vertrouwen op dezelfde God die ook ons liefheeft, ons kent en onze gebeden verhoort op zijn eigen tijd.

VI. Genesis 50:15-21 Jozef vergeeft

We springen nu naar de laatste bladzijde van het boek Genesis. Jozef heeft de functie van vicepresident van Egypte al zo'n 20 jaar bekleed. De hongersnood ligt alweer ver achter hem. Hij is ongeveer 50 jaar oud en zijn vader is kortgeleden overleden. We lezen dat Jozef opnieuw een ontmoeting met zijn broers heeft waarbij hij opnieuw moet huilen. Het is een laatste emotioneel moment aan het einde van het verhaal over zijn veelbewogen leven⁴. De reden voor zijn verdriet is dat de broers bang zijn dat hij zijn macht zal gebruiken om wraak te nemen. Jozefs broers waren in werkelijkheid zijn halfbroers – zij hadden wel dezelfde vader maar andere moeders. De vader verbond hen aan elkaar. Nu Jacob dood en begraven was, wat kon Jozef er nog van weerhouden om hen uit het land te verdrijven en de familiebanden te verbreken? Wat hadden ze hem te bieden? Feitelijk niets.

Je vraagt je af waarom de broers hier zo bezorgd over zijn. Er was toch een uitgebreide hereniging en verzoening geweest toen zij in Egypte waren gekomen? Waarom blijven ze dan nu, meer dan tien jaar later, daar nog over bezig? Mogelijk dachten de broers dat Jozef net zo dacht als zichzelf. Mogelijk dat zij de oude jaloezie nog steeds koesterden en er vanuit gingen dat er bij Jozef ook nog oude woede en haat zou smeulen. Het is goed mogelijk dat ze tegen Jozef opkeken en bij zichzelf zeiden: 'Wij zijn maar gewone herders met koeien en schapen en moet je hem zien. Hij zit daar bij de hoge heren aan de top. Ons kleine broertje spant de kroon! Hij is een Egyptenaar geworden!' Er was nog steeds die vervreemding tussen hen. Immers, Jozef was voor de volle honderd procent geïntegreerd in de Egyptische samenleving terwijl zij steeds buitenlanders waren gebleven, in hun ghetto in het land Gosen.

Maar toen de broers zich voor Jozef neerbogen en zich zijn slaven noemden, moest Jozef huilen. Het toont wel aan hoezeer dit gebrek aan vertrouwen hem raakt. Zij hadden kennelijk nog steeds niet begrepen dat hij, Jozef, het leven dat hij nu had volkomen had aanvaard. De eenzaamheid die in zijn

---

⁴ Dit is de zevende keer dat we Jozef zien huilen: 42:24, 43:30, 45:2, 45:14-15, 46:29, 50:1, 50:17.

leven zo'n grote rol had gespeeld, het aanpassen aan een nieuwe cultuur, het verliezen van alle contact met zijn familie, alle afwijzing, al het verraad, alle verwaarlozing had hij volledig geaccepteerd. Al zou hij dat nooit hebben gewenst, het was Gods plan voor hem geweest, en veel belangrijker, Gods plan voor zijn familie, voor zijn geslacht, zodat zijn geslachtslijn kon worden gered en voortgezet. Jozef zegt: jullie hebben mij kwaad gedaan, inderdaad, maar God heeft dat kwaad getransformeerd tot iets mooiers dan ik ooit had durven dromen (50:20). Jozef had het al bij een eerdere gelegenheid gezegd (45:7-8): Jullie hebben me niet naar Egypte gestuurd, maar God. Dat was het doel waarvoor hij mij gemaakt had. Dat is genoeg voor mij. De pijn is onbelangrijk in het perspectief van Gods grotere bedoeling en de vreugde van dat verwerkelijkt te zien. Jozef had dat omarmd. Zijn tranen zijn het bewijs dat hij zijn broers werkelijk vergeven had en opnieuw had geleerd van hen te houden.

Zo wijst het verhaal van Jozef naar Jezus, die onrecht verduurde en zich aan het kruis liet slaan en die de pijn daarvan vergaf in het perspectief van de redding van de mensen die God hem had toevertrouwd. Wij hebben hem niets te bieden maar mogen ons onbevreesd opgenomen weten in zijn liefde.